

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0424U000363

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 23-12-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Федак Марта Ігорівна

2. Marta I. Fedak

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8836-8955

Вид дисертації: кандидат наук

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 17.00.05

Назва наукової спеціальності: Образотворче мистецтво

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 30-01-2025

Спеціальність за освітою: Магістр Богослов'я (теологія)

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 35.103.01

Повне найменування юридичної особи: Львівська національна академія мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071027

Місцезнаходження: вул. Кубійовича, 38, Львів, 79011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут народознавства Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 03534469

Місцезнаходження: проспект Свободи, буд. 15, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.07.43.21, 18.07.51

Тема дисертації:

1. Творчість майстра ікони «Преображення Господне» з Яблунева та його кола у контексті західноукраїнського іконопису другої половини XVI – початку XVII ст.: художньо-стильові та іконографічні особливості.

2. The Creativity of the Master of the “Transfiguration of the Lord” Icon from Yabluniv and His Circle in the Context of Western Ukrainian Icon Painting of the Second Half of the 16th – Early 17th Centuries: Special Artistic and Stylistic as well as Iconographic Features.

Реферат:

1. Дисертація присвячена дослідженню однієї з найбільших стилістичних груп ікон в історії українського церковного малярства періоду наслідування візантійських традицій, окресленої «як коло майстра ікони «Преображення Господне» з Яблунева». Твори цієї стилістики були виконані в межах другої половини XVI – початку XVII ст. Доведено, що у малярській системі та іконографічній програмі творів відображено особливості українського іконопису в його перехідному періоді. Встановлено, що більшість творів цієї стилістики перебувають у збірці Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького, поодинокі – у інших українських музеях і приватних колекціях, але також чимало з них належать до музеїв у Польщі, одна

ікона зафіксована на території сучасної Словаччини. Мета дисертаційної роботи – розглянути творчість майстра ікони «Преображення Господне» з Яблунева та іконописців його кола як самостійне художнє явище у процесі творення церковного малярства західноукраїнського регіону окресленого періоду, простеживши художньо-стильові та іконографічні особливості цих творів. Проаналізовано стан сучасних досліджень українського церковного малярства другої половини XVI – початку XVII ст., який показав, що цей період все ще залишається недостатньо вивченим, а велика кількість пам'яток – неопрацьованою. Твори майстра ікони «Преображення Господне» з Яблунева та пам'ятки його кола, хоч і неодноразово привертали увагу дослідників, проте увага концентрувалась на вибіркових моментах. Об'єктом дослідження став творчий спадок майстра ікони «Преображення Господне» з Яблунева та майстрів його кола. А предметом – художньо-стильові та іконографічні особливості творів кола майстра ікони «Преображення Господне» з Яблунева у контексті розвитку західноукраїнського іконопису другої половини XVI – початку XVII ст. Здійснена систематизація усіх іконописних пам'яток досліджуваної стилістики дала змогу виділити п'ять груп ікон, окреслених за умовно названими майстрами. На етапі осмислення художнього явища, якою була творчість автора ікони «Преображення Господне» з Яблунева та його кола, розглянуто особливості іконопису другої половини XVI – початку XVII ст. Цей період охарактеризовано як завершальний етап формування українського іконопису у візантійських традиціях. Відтоді збереглася велика кількість творів, які демонструють різноманітні стильові напрямки. У дисертації було розглянуто ті основні групи ікон, що відображають художню культуру свого часу. На прикладі ікон простежено зміни в іконографії, що стосуються розширення схем, але також зникнення окремих з них або ж появою нових. Розгляд творів того часу за художньо-стильовими ознаками дав можливість виділити більші чи менші групи пам'яток, а також окреслити їхню приналежність до малярських осередків. З'ясовано, що вагому роль в іконописі другої половини XVI ст. відіграла творчість майстра ікони «Преображення Господне» з Яблунева та іконописців його кола. Їхня діяльність є яскравим прикладом змін у художньо-образній системі, іконографічній схемі творів, а також у впровадженні тих малярських моментів, які можна охарактеризувати як прояв націоналізації. Комплексний підхід і порівняльний аналіз творів показав, що провідним майстром цього осередку слід вважати саме майстра ікони яблунівського «Преображення». За малярською манерою йому було зараховано 30 пам'яток, датованих третьою чвертю XVI ст. Як вдалося простежити, до особливостей художнього стилю маляра належить спосіб трактування постатей з виразно округлими ликами та живими поставами тіла. Оригінальним є вирішення пластичного декору, архітектурного стафажу, збагаченого ренесансними формами, а також зображення меблів, стилізація драперій тощо. Окрім впровадження краєвиду як реалістичної дійсності та хрещатого декору драперій, своєрідного трактування зазнає зображення мандорли у вигляді мозаїчної веселки. Розглянутий матеріал стилістично споріднених між собою творів дає можливість зробити висновки про існування на західноукраїнських теренах одного з найбільших художніх осередків у історії українського церковного малярства. Науковою новизною стало комплексне дослідження творчої спадщини майстра ікони «Преображення Господне» з Яблунева та іконописців його кола як самостійного художнього явища, органічно пов'язаного із західноукраїнським іконописом свого часу. Систематизовано увесь доступний фонд творів та введено до наукового обігу неопубліковані раніше пам'ятки. Здійснено атрибуцію низки ікон та уточнено їхнє датування. З'ясовано генезу малярської традиції іконописців цього кола. Охарактеризовано художньо-стильові та іконографічні особливості творів різних майстрів у хронологічному діапазоні понад пів століття. Ключові слова: коло майстра ікони «Преображення Господне» з Яблунева, іконографія, ікона, іконопис, іконостас, майстри, художні осередки, стилістика.

2. The thesis is dedicated to the study of one of the largest stylistic groups of icons in the history of Ukrainian church painting of the period of following Byzantine traditions described as “the circle of the master of the “Transfiguration of the Lord” icon from Yabluniv”. The works following such stylistics were performed within the second half of the 16th – early 17th centuries. Because of the fact that quite many of them have been preserved (106 units), because of the time span embraced as well as different painting manners, it can be stated that this was not just one generation of masters, of different professional levels. It has been established that most pieces of such stylistics can be found in the collection of the Andrey Sheptytsky National Museum in Lviv, some can also be found

in other Ukrainian museums and private collections, but many of them also belong to the museums of Poland, and one icon has even been found in the territory of modern Slovakia. The objective of the thesis is to contextualize the creativity of the master of the “Transfiguration of the Lord” icon from Yabluniv and the icon painters of his circle as an independent artistic phenomenon in the process of church painting evolution in the Western Ukrainian region in the above period. The status of modern research into Ukrainian church painting of the second half of the 16th century – early 17th century has been analyzed, and analysis has shown that this period remains understudied. A great many monuments remain unprocessed. The works of the master of the “Transfiguration of the Lord” icon from Yabluniv and the monuments created by his circle, though drawing researchers’ attention to them many a time, made their attention focus on selective elements only. The object of research is the creative legacy of the master of the “Transfiguration of the Lord” icon from Yabluniv and the masters of his circle. And the subject is artistic and stylistic as well as iconographic special features of the works created by the circle of the master of the “Transfiguration of the Lord” icon from Yabluniv in the context of the evolution of the Western Ukrainian icon painting in the second half of the 16th – early 17th century. All icon-painting works within the researched stylistics framework have been systematized, and this has enabled to outline five groups of icons by the conditionally identified masters. At the stage of interpretation of the artistic phenomena represented by the creativity of the master of the “Transfiguration of the Lord” icon from Yabluniv and his circle, special features of the icon painting of the second half of the 16th – early 17th century were considered. This period can be characterized as the final stage in the development of the Ukrainian icon painting following Byzantine traditions. Many icons manifesting different stylistic directions have been preserved since that time. The thesis considers the main groups of icons reflecting the artistic culture of their time. The historical and cultural region for the research has been the area of origin of the monuments of the studied circle. It has been traced that the activity of masters in that area was based on creative contacts. It has been found that of importance in the icon painting of the second half of the 16th century was the creativity of the master of the “Transfiguration of the Lord” icon from Yabluniv and his circle. Their activity constitutes a bright example of changes in the artistic and imagery system, the iconographic scheme of works, as well as the introduction of those painting elements that can be described as the manifestation of nationalization. A comprehensive approach and comparative analysis of the works have shown that it is the master of the “Transfiguration” icon from Yabluniv that should be considered the leading master of this center. According to his painting style, he was credited with 30 monuments dating back to the third quarter of the 16th century. The considered material of stylistically related works makes it possible to draw a conclusion that there existed one of the largest artistic centers in the history of Ukrainian church painting in Western Ukraine. The scientific novelty lies in the comprehensive study of the creative legacy of the master of the “Transfiguration of the Lord” icon from Yabluniv and icon painters of his circle as an independent artistic phenomenon organically connected with the Western Ukrainian iconography of its time. Keywords: the circle of the master of the “Transfiguration of the Lord” icon from Yabluniv, iconography, icon, icon painting, masters, art centers, stylistics.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Федак М. Иконостас кінця XVI – початку XVII ст. з церкви Св. Миколая с. Тур’є на Старосамбірщині. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв : зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. Харків : ХДАДМ, 2017. С. 90–98. (Мистецтвознавство: № 6).

- 2. Федак М. Іконографічні та художньо-стильові особливості ікони «Христос у гробі» («Людина болю») другої третини XVI ст. зі Старого Самбора. Народознавчі зошити. 2017. № 4 (136) С. 928–934.
- 3. Федак М. Особливості іконографії образу «Богородиця Нев'янучий цвіт» в українському іконопису XVI–XVIII століть. Студії мистецтвознавчі. 2017. Ч. 4 (64). Київ, 2018. С. 44–53.
- 4. Федак М. Група ікон кінця XVI – початку XVII століття з м. Долина «кола майстра іконостаса з Михайлівської церкви в Долині». Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв : зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. Харків : ХДАДМ, 2020. С. 62–70. (Мистецтвознавство: № 1)
- 5. Федак М. Художньо-іконографічні особливості творів майстра ікони «Преображення Господне» з церкви Благовіщення Пресвятої Богородиці села Яблунів на Турківщині. Народознавчі зошити. 2021. № 3 (159). С. 675–688.
- 6. Fedak M. Creativity of the Master of the Icon “Passion of the Christ” in 1593 from Velyke. Series Byzantina. Studies on Byzantine and Post-Byzantine Art. Vol. XX. Ostrava-Warsaw, 2022. P. 105–120.
- 7. Федак М. Творча спадщина майстра третьої чверті XVI ст. чину «Моління» з Бортного на Лемківщині. Народознавчі зошити. 2024. № 1 (175). С. 159–169.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Жишкович Володимир Іванович

2. Volodymyr Zhyshkovych

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут народознавства Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 03534469

Місцезнаходження: проспект Свободи, буд. 15, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шуліка Вячеслав Вікторович
2. Viacheslav V. Shulika

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.05**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0003-1997-7033**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Харківська державна академія дизайну і мистецтв**Код за ЄДРПОУ:** 02071145**Місцезнаходження:** вул. Мистецтв, буд. 8, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Косів Роксолана Романівна
2. Roksolana R. Kosiv

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.05**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-1202-1488**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Львівська національна академія мистецтв**Код за ЄДРПОУ:** 02071027**Місцезнаходження:** вул. Кубійовича, 38, Львів, 79011, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Рецензенти****VIII. Заключні відомості****Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Голубець Орест Михайлович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Голубець Орест Михайлович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Бабунич Юлія Ігорівна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна